

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

SPAIN CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND
INNOVATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi • digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

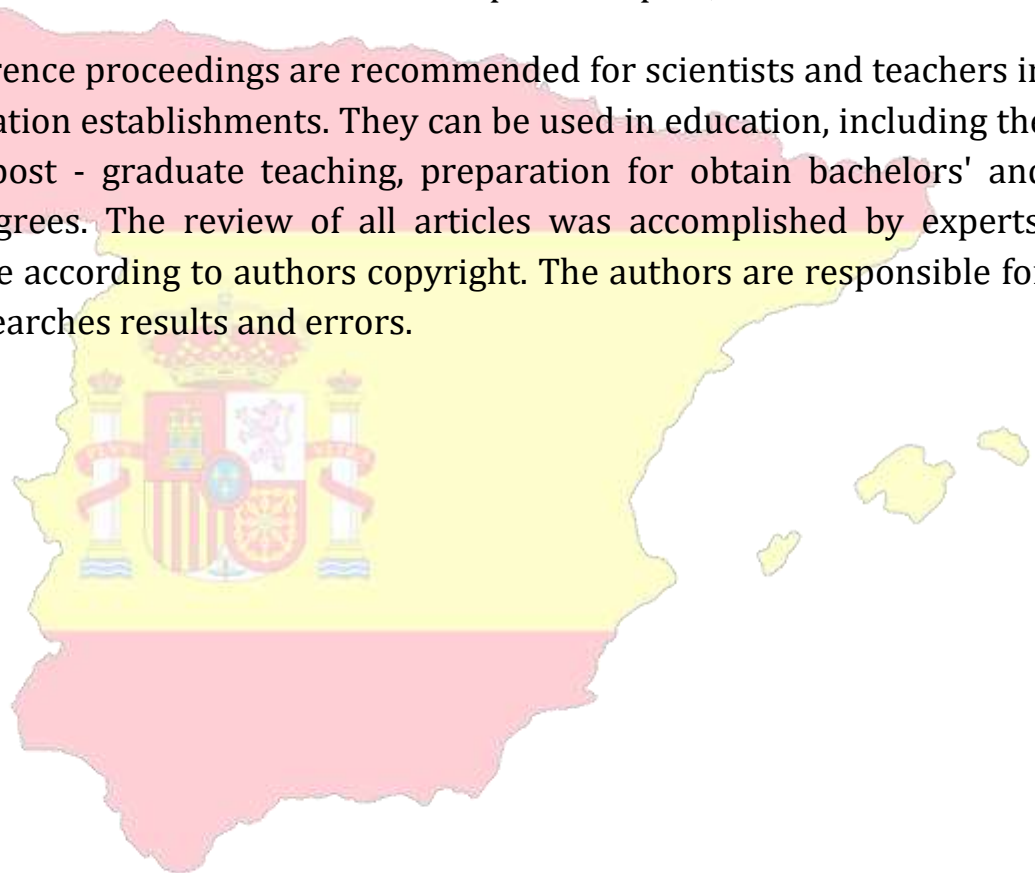

INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION: a collection scientific works of the International scientific conference – Madrid, Spain, 2026, Issue 1.

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish,

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION**». Which took place in Spain, 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Bolalarda sensor buzilishlarni erta aniqlash va bartaraf etish strategiyalari.**Zokirova Fozilaxon Zafarjon qizi**

Qo‘qon universiteti “Maxsus pedagogika” yo‘nalishi 2-kurs talabasi

E-mail: zokirovafozila307@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada bolalarda sensor buzilishlarni erta aniqlash va ularni bartaraf etish strategiyalari tahlil qilinadi. Sensor buzilishlar – ko‘rish, eshitish, nutq va boshqalar. Maqolada O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan farmon va qarorlar asosida erta diagnostika va korreksion yordam ko‘rsatish davlat siyosatidagi ustuvor yo‘nalish sifatida ta’kidlangan. Shuningdek, maktabgacha ta’limda sensor tarbiyaning ahamiyati, individual reabilitatsiya dasturlari, shuningdek, Jahon va O‘zbek olimlarining sensor integratsiyasi bo‘yicha tadqiqotlari taxlil qilingan. Maqola bolalarning rivojlanishida sensor integratsiyasi muhimligini, erta aniqlash va maxsus yondashuvlar yordamida ularning ijtimoiy va akademik muvaffaqiyatlarini ta’minlash imkoniyatlarini ochib beradi.

Kalit so‘zlar. Sensor integratsiyasi, bolalar salomatligi, reabilitatsiya, korreksion yordam, nutq buzilishlari, ko‘rish buzilishlari, eshitish buzilishlari, individual yondashuv

Bugungi kunga kelib bolalarda juda ham ko‘p uchrayotgan sensor buzilishlar jahon miqyosida ijtimoiy-pedagogik muammolar sirasidan joy oldi. Jahon sog‘liqni saqlash ma’lumotlariga ko‘ra har 10 nafar bolaning bittasida sensor buzilishlarning turli xil ko‘rinishlari uchramoqda. Ko‘rish, eshitish, nutqiy buzilishlar yoki boshqa sezgi tizimlarida muammolar kuzatilmoqda. Bu esa bolalarning kognitiv jarayonlarida, ijtimoiy rivojlanishida sezilarli kechikishlarga olib kelmoqda. Shunday sharoitda bolani erta diagnostika qilish, samarali korreksion yordam ko‘rsatishni yuqori qo‘yish masalasi eng dolzarb muammolar sirasidan joy oldi.

Sog‘liqni saqlash va ta’lim sohasida bolalar salomatligini muhofaza qilish hamda ularni erta diagnostika qilish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri deb qaraldi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PQ-216-son qaroridagi

“Aholi salomatligini mustahkamlash, kasalliklarni erta aniqlash va ularning oldini olish tizimini takomillashtirish davlat siyosatining eng ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.” deb ta’kidlangan. Ushbu qaror bolalarda sensor buzilishlarni erta diagnostika qilish muammosi ham aynan milliy darajada ustuvor vazifa ekanligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 12-noyabrdagi PF-246-son farmonida bolalar salomatligi ustuvor vazifa sifatida qaraldi. “Tibbiyot tizimida bolalar salomatligini muhofaza qilish, ularni erta skriningdan o‘tkazish hamda sog‘lom avlodni shakllantirish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshiriladi.” deb ta’kidlangan. Bu farmon bevosita sensor buzilishlarni erta aniqlash va bartaraf etish strategiyalari uchun huquqiy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, 2022–2026-yillarda onalik va bolalikni muhofaza qilish davlat dasturida ham erta skrining, pediatriya xizmatini modernizatsiya qilish va maxsus diagnostika markazlarini tashkil etish vazifalari aniq belgilangan.

“Demak, bolalarda sensor buzilishlarni erta aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha olib borilayotgan izlanishlar O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan farmon va qararlarda o‘z ifodasini topgan bo‘lib, bu yo‘nalish mamlakatimiz ijtimoiy-pedagogik siyosatining ajralmas qismidir.”

Jean Ayres – Sensor integratsiyasi va uning rivojlanishdagi rolini tadqiq etgan mashhur olimlardan biridir. Ayres o‘zining **Sensor Integration Theory (SIT)** da, bolalarda sensor tizimlarning uyg‘un ishlashining muhimligini ta’kidlagan. Uning fikriga ko‘ra, **sensor integratsiyasi** bolaning umumiy rivojlanishida va o‘qish, ijtimoiy moslashuvda katta ahamiyatga ega. Ayres sensor buzilishlarga ega bolalar uchun maxsus terapiya dasturlarini ishlab chiqqan, bunda **logopedik va ergoterapevtik yordamlar** asosiy o‘rin tutadi. U sensor tizimlarning bir-biriga moslashishi va ular orasidagi uyg‘unlik bolaning kognitiv va motor rivojlanishiga ta’sir qilishini ko‘rsatgan. **Ayres** ta’kidlashicha, sensor tizimlarining uyg‘un ishlashi bolalarning maktabdagi muvaffaqiyatlariga bevosita ta’sir qiladi. Shuningdek, sensor integratsiyasi qiyinchiliklariga duch kelgan bolalar ko‘pincha o‘qish, yozish, matematik va ijtimoiy ko‘nikmalarda qiyinchiliklarga uchraydilar. [Jean Ayres. 1972)].

Schaaf va Lane 2– Sensor integratsiyasi va tizimlararo muvofiqlik masalalarini ko‘rib chiqib, bolalar uchun sensor terapiyaning afzalliklarini tadqiq etgan olimlar. **Schaaf va Lane** ning fikriga ko‘ra, **sensor buzilishlar** bolalar uchun psixologik, fiziologik va ijtimoiy qiyinchiliklarga olib keladi. Ularning ishida, sensor integratsiyasi **bolalar uchun keyingi rivojlanishning** asosiy omili sifatida e’tirof etilgan. Ular, sensor buzilishlar bilan bog‘liq muammolarni **tez aniqlash** va **maxsus yondashuvlar** bilan davolash orqali bolalarning ijtimoiy va akademik rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash mumkinligini ko‘rsatgan. [Schaaf va boshq. 2015].

Gulchehra Xamidovaning olib borgan tadqiqotiga ko‘ra Maktabgacha ta’limda bolalarni sensor tarbiyasi ularning dunyoni idrok etish qobiliyatini shakllantirishdagi izlanishlari muhim ahamiyat kasb etadi. Sensor tarbiya usullari bolalarda sezgi organlarining faoliyatini rivojlantiradi, bu esa bolalarning o‘rganish va ijtimoiylashish jarayonlariga yordam beradi. Shu sababli, maktabgacha ta’lim muassasalarida sensor tarbiya metodlari keng joriy etilishi kerak. [Gulchehra Xamidova. 2022].

Shuhrat Turg‘unov va Akmal Abduvaxidov o‘z tadqiqotlarida sensor, tayanch-harakat, intellekt va nutq buzilishlari birga bo‘lgan bolalar uchun individual yondashuv va kompleks rehabilitatsiya zarurligi haqida to‘xtalib o‘tgan. Bunday bolalarning ijtimoiy va ta’lim muhitiga moslashuvini ta’minlash uchun logopediya, maxsus pedagogika, sensor terapiya va rehabilitatsiya xizmatlari birgalikda amalga oshirilishi muhimligi ta’kidlangan. [Turg‘unov Sh., Abduvaxidov A.2021].

Yuqoridagi olimlarning fikrini o'rganib, ularni taxlil qilgan holda sensor buzilishlarni erta aniqlash va bartaraf etish uchun quyidagi strategiyalarni bosqichma-bosqich amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. Ilmiy asoslangan skrining tizimini yo'lga qo'yish

Sensor buzilishlarni erta aniqlashning eng samarali usullaridan biri bu **skrining dasturlarini** joriy qilishdir. Bunda har bir bolaning individual sezgi tizimlari faoliyatini muntazam monitoring qilish orqali mavjud muammolarni erta bosqichda aniqlash imkoniyati yaratiladi. Tavsiya etiladigan mexanizmlar:

Har yarim yilda bir marta bolalarni audiologik (eshitish), oftalmologik (ko'rish) va logopedik (nutq) yo'nalishlar bo'yicha chuqurlashtirilgan tekshiruvlardan o'tkazish; Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida **sog'lomlashtiruvchi skrining jadvallarini** tuzish va har bir bolaning psixofiziologik rivojlanish holatini monitoring qilish;

Tekshiruv natijalariga asosan **individual rivojlanish xaritalari** tuzish. Bu yondashuv xalqaro tajribada ham o'z samaradorligini ko'rsatgan bo'lib, xususan, Ayres va Schaaf va boshqalar tadqiqotlarida **sensor integratsiya buzilishlarini erta davolash ularning ijtimoiy va akademik muvaffaqiyatini oshirishini** ta'kidlaganlar. [Ayres va boshq.].

2. Pedagog va ota-onalarni o'qitish orqali erta kasallikni aniqlashni kuchaytirish

Sensor buzilishlarni erta bosqichda aniqlash faqat tibbiy xodimlar emas, balki bolaning kundalik rivojlanish jarayonida ishtirok etayotgan shaxslar — pedagog va ota-onalarning ham faolligini talab qiladi:

Pedagoglar uchun maxsus treninglar tashkil etish, unda sensor buzilishlarning dastlabki alomatlarini aniqlash, kuzatish va hujjatlashtirish bo'yicha ko'nikmalar shakllantiriladi;

Ota-onalar uchun metodik qo'llanmalar, vizual yo'riqnomalar va seminarlar orqali uy sharoitida kuzatish, bola xatti-harakatidagi normativdan og'ishlarni aniqlash bo'yicha bilimlar beriladi;

Pedagoglar va ota-onalarning **uzviy hamkorligi** orqali bolaning har tomonlama tahlili va o'z vaqtida yo'naltirilishi ta'minlanadi. Bunday yondashuv **inklyuziv ta'lim tizimi** asoslaridan biri bo'lib, bola salomatligini muhofaza qilishda oilaviy va pedagogik muhitning integratsiyasini ta'minlaydi.

3. Tibbiy-psixologik-pedagogik konsiliumlarni tashkil etish

Sensor buzilishlarga ega bolalarni aniqlash va ularni reabilitatsiya qilishda **multidisiplinar yondashuv** hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu borada quyidagilar amalga oshirilishi lozim.

Har bir bolaga nisbatan **shifokor (pediatr, audiolog, nevropatolog), psixolog, logoped va maxsus pedagog** ishtirokida holatni chuqur baholash va maslahat berish tizimi yo'lga qo'yiladi.

Konsilium asosida bolaning ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda **individual rivojlantiruvchi dastur (IRD)** ishlab chiqiladi. Dastur doirasida logopedik

mashg'ulotlar, ergoterapiya, sensor terapiya, psixologik yordam, shuningdek oilaviy maslahatlar uzviy ravishda olib boriladi.

Bugungi kunda bolalardagi sensor buzilishlarni erta aniqlash va bartaraf etish masalalari nafaqat tibbiyot, balki ijtimoiy-pedagogik sohaga ham oid muhim vazifa sifatida qaralmoqda. Izlanishlarda keltirilgan takliflar asosida sensor buzilishlarni erta aniqlash va davolash jarayonlarida ilmiy asoslangan skrining tizimlaridan foydalanish, pedagog va ota-onalarni o'qitish hamda tibbiy-psixologik-pedagogik konsiliumlarni tashkil etish orqali samarali natijalarga erishish mumkinligi ta'kidlangan. Shuningdek, sensor buzilishlarga ega bolalar uchun individual yondashuv va reabilitatsiya dasturlarini ishlab chiqish zarurati, ular orqali bolalarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash mumkinligi ko'rsatilgan. Ushbu takliflar, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan qarorlar va farmonlarga mos ravishda, sensor buzilishlarni erta aniqlash va ularni bartaraf etish borasida amaliy ishlarni samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Natijada, bolalarning sifatli hayot kechirishlari va jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasi ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-216-son qarori, 2022; PF-246-son farmoni, 2022
2. Ayres, Jean. Sensory Integration and the Child. Western Psychological Services, 1972.
3. Schaaf, Roseann C va Amy J. Lane. "Toward a best practice model for sensory integration intervention." American Journal of Occupational Therapy, vol. 69, no. 5, 2015, pp. 1–10.
4. Maktabgacha ta'limda bolalarni sensor tarbiyasi vazifalari. Pedagogika va Psixologiya jurnali, 2022-yil.
5. Turg'unov Sh., Abduvaxidov A. (2021). Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda integrativ yondashuvlar. Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti. 78-bet
6. Xamidova G. (2022). Maktabgacha ta'limda sensor tarbiyaning o'rni. Toshkent: "Ilm Ziyo" nashriyoti. 45-bet.